

11.12.1978

Çeşitli ülkelerin Mühendis-İdari Personel ve Teknisyen örgütlerinin oluşturduğu "Bağlantı Komisyonu" nca Barcelona-İSPANYA'da 11-12 Aralık, 1978 tarihlerinde "Beyin Göçü" konulu toplantıya **TÜTED Başkanı** Aykut GÖKER tarafından sunulan, konuya ilişkin ~~gözetim ve kontrol~~ **zorunludur.**

Gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere beyin göçü, Türkiye için de geçerli olan bir sorundur. Her geçen gün sorunun boyutları o oranda da önemi büyümektedir.

Türkiye'den göç eden doktorların, mühendislerin, teknisyenlerin, bilim adamlarının, herhangi bir bilim dalında lisans almış olanların sayısına ilişkin resmi istatistikler maalesef bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'deki bazı araştırmacıların ve meslek örgütlerinin yaptığı sınırlı araştırmalar bile sayılan meslek kategorilerinden yüzlerce insanın her yıl ülke dışına göç ettiğini kanıtlamaktadır. Bu insanlar genellikle ABD'ye, Federal Almanya'ya, Kanada'ya, diğer gelişmiş Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerine, hatta Avustralya'ya gitmektedir.

Türkiye'de tıp, mühendislik ve bazı bilim alanlarında üniversite düzeyinde eğitim ve teknisyenlik alanlarındaki eğitimin uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Bugün bu alanlarda eğitim veren çoğu üniversite ve meslek okulunun kökeni 19. yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. Bunlara daha sonra yenileride eklenmiştir. Söz konusu eğitim kurumlarının hepsi değil ama önemli bir bölümü yetiştirdikleri öğrencilere iyi bir kalifikasyon kazandırabilmektedir. Türkiye den beyin göçünün önemli bir bölümünü bu türden kuruluşlarda teknisyenlik ya da lisans düzeyinde eğitim alanlarla yine bu tür kuruluşlarda lisans üstü eğitimlerini tamamlayanlar (master ya da doktora yapanlar) oluşturmaktadır.

Yine bu türden kuruluşlarda lisans düzeyinde eğitim aldıktan sonra genellikle herhangi bir burstan yararlanarak, ki bunların çoğu devlet bursudur, gelişmiş ülkelerin üniversitelerine master ya da doktora çalışmasına gidenlerinde önemli bir bölümü bu

çalışmalarına tamamladıktan sonra yurt dışında kalmaktadırlar.

Orta dereceli öğrenimini Türkiye'de tamamladıktan sonra bazı burslardan yararlanarak, ki bunlarında çoğu devlet bursudur, üniversite eğitimini gelişmiş bir ülkede yapanların önemli bir bölümü de ya üniversite eğitiminini yaptıkları ülkede kalmakta veya Türkiye'ye döndükten kısa bir süre sonra yine yurt dışına çıkmaktadırlar.

Türkiye'den beyin göçünün Türkiye'ye özgü olduğunu tahmin ettiğimiz bir diğer önemli yanına değinmek istiyoruz:

Türkiye'de genç bir işsizlik vardır. Bu nedenle, 40 milyon nüfuslu Türkiye'nin yaklaşık 1 milyon işçisi halen Federal Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa, İsveç v.b. ülkelerde çalışmaktadır. Bunların arasında binlerce teknisyen, teknik ressam, ve benzeri mesleklerden olanlarla yine binlerce "öğretmen" bulunmaktadır. İlgi çekici olan bu insanların önemli bir çoğunluğunun, gittikleri ülkelere, sahip oldukları mesleki kalifikasyonun çok altında kalifikasyonu gerektiren alanlarda çalışıyor olmalarıdır. Çok sayıda teknisyen ve öğretmen o ülkelere kalifiye işçi, hatta düz işçi olarak çalışmaktadır.

Türkiye, ileri kapitalist ülkelere aldıkları ekonomik-teknik yardımdan çok daha fazlasını beyin göçü yoluyla bu ülkelere ödemektedir.

Ote yandan, yüzlerce iyi yetişmiş teknisyen ve mühendis kalifikasyonlarına uygun iş alanları bulmakta güçlük çekerken, mesleki bilgi ve becerilerini kullanma, geliştirme imkanı bulamazken ve bir çoğu bu nedenle yurt dışına göç ederken Türkiye'de ileri kapitalist ülkelerin yüzlerce teknisyen ve mühendis çalışmaktadır. Bunların önemli bir kısmı çokuluslu şirketlerin tek başlarına ya da yerli kapitalistlerle veya devlet teşekkülleriyle ortaklaşa sahip buldukları işletmelerde, fabrikalarda çalışmaktadırlar. Bu türden kuruluşlarda yabancı eleman istihdam edilmesi, yabancı finansör ya da ortak tarafından finansman sağlamanın ya da ortaklığın bir şartı olarak ileri sürülmektedir. Emperyalizmle bütünleşmeye varan bir ilişkiler ağı içinde bulunan yerli kapitalistin veya devletin buna bir itirazı yoktur.

Türkiye'deki yabancı teknisyen ve mühendislerin diğer bölümünde kuruluşu yabancı kontraktör firmalara ihale edilen sınıflı tesislerin proje, montaj, işletmeye alma ve benzeri hizmetlerini yürütmekte veya yerli elemanlar tarafından yürütülen bu tür hizmetlere nezaret etmektedirler. Şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye'de kurulan sınıflı tesislerin, baraj ve benzeri alt yapı yatırımlarının tamamına yakınının proje, proses, dizayn mühendisliği hizmetleri ile

montaj ve işletmeye almaya nezaret hizmetleri dış kontraktör firmalara yaptırılmaktadır.

Türkiye'de çalışın yabancı elemanlar için ödenen saatlik ya da günlük ücretler yerli elemanlar için ödenen ücretlerin çok üstünde bulunmaktadır. Örneğin bir yabancı eleman-montaj nezaretçisi- saatte 80 DM alırken aynı işi yapan bir yerli elemanın saatlik ücreti 5.00 DM civarında kalmaktadır. Ve yabancı elemanlar için yapılan ödemeler döviz olarak dışa transfer edilmektedir.

Türkiye'de yabancı teknisyen veya mühendislerin çalışıyor olması Türkiye'den gelişmiş ülkelere olan beyin göçünün bir sonucu değildir. Ama bu iki olayın yanyana sergilenmesi Türkiye ve benzeri ülkelerin içinde buldukları durumu çok çarpıcı bir biçimde göstermektedir.

Türkiye'de dışa göç sorununun ötesinde bir de iç göç söz konusudur. Kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasının bir sonucu olarak bölgeler arasında önemli ölçüde gelişmişlik farkları bulunmaktadır. Ve sürekli olarak, az gelişmiş bölgelerden, daha gelişkin bölgelere beyin göçü söz konusudur. Türkiye'nin bir çok bölgesinde doktorsuz hastaneler, öğretmensiz okullar, mühendisiz kamu hizmet kuruluşları varken gelişkin bölgelerinde bu mesleklerden olanların yığılımı söz konusudur.

Türkiye'de bir diğer beyin göçü yine içte kamu sektöründen özel sektöre doğru olmaktadır.

Türkiye, sermayenin özel ellerde konsantrasyonu ve santralizasyonu sürecini yaşamaktadır. Bu sürecin başlarında, özellikle sanayi burjuvasının güçsüz olduğu dönemlerde devlet, sanayi alanındaki başlıca girişimci olarak rol almış ve temel sanayi alanındaki başlıca kuruluşlar devletin sahipliğinde ve devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Bu gün bile sanayi üretiminin yaklaşık yarısı devlet kuruluşlarına ait bulunmaktadır. Ama resmi politika özel sektöre ağırlık vermek biçimindedir ve devletin tüm olanakları bu amaçla kullanılmaktadır. Buna paralel olarak devlet kuruluşlarında tecrübe sahibi olmuş, mesleki yeteneklerini geliştirmiş elemanlar özel sektöre transfer edilmekte, bunu sağlamak için de kamu sektöründe ücretler burjuvazinin hükümetleri tarafından düşük tutulmakta, özel sektör ise yüksek ücretler ödemektedir. Böylece devletin tüm olanaklarıyla, finans kaynaklarıyla beslenen sanayi burjuvazisi, bir de buna ek olarak çitilmesine ve tecrübe kazanmalarına finansman yönünden hiç bir katkıda bulunmadığı hazır beyinler sağlayabilmektedir. Bununla be-

delinin, sonuç itibariyle emekçi sınıf ve tabakalar ödemektedir.

Uluslararası düzeyde yapılan araştırmalarda ülkeler arasındaki beyin göçünün nedenleri üzerinde durulmakta ve gelişmekte olan ülkeler aleyhine yarattığı sonuçlar tesbit edilmektedir. Durumun bu ülkeler aleyhine daha da gelişmemesi veya zararlarının azaltılması yönünde tedbirler önerilmektedir. Ama bizim kanaatimiz odur ki; gelişmekte olan bir ülkede geçerli olan sistem kapitalizm ise ve o ülke emperyalist-kapitalist sisteme ekonomik-teknolojik-mali-kültürel-~~alanlarda~~ alanlarda bağımlı ise beyin göçü sorunu ortadan kaldırılamaz, soruna kalıcı bir çözüm bulunamaz. En azından Türkiye için bizim yaptığımız çözümleme ve vardığımız sonuç budur.